עד א מיי' פ"ג מהל' ציצית ור"מ סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' כ סעיף ג:
עה ב מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעי' ב:
עו ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
עז ד ה מיי' שם הל' ז סמג שם טוש"ע א"ח סי' יח סעיף ג וסי' יח סעיף ג:
עח ו מיי' פ"ה מהלכות סוכה הלכה ד סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרכט סעיף ד:
עט ז מיי' פי"ג מהל' טומאת צרעת ה"ח:
פ ח מיי' פ"ה מהל' שבת הל' ה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן רסד סעיף ג:
פא ט מיי' פ"ה מהל' טומאת מת הל' יב:

תורה אור השלם

1 לא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו:
דברים כב יא
2 גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתֶךָ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ:
דברים כב יב
3 דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת:
במדבר טו לח
4 וְכֹל אֲשֶׁר יִפֹּל עָלָיו מֵהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא מַכְּל כְּלִי עֵץ אוֹ בֶגֶד אוֹ עוֹר אוֹ שָׂק כֹּל כְּלִי אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מְלָאכָה בָּהֶם בַּמַּיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהֹר: ויקרא יא לב
5 וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְיָ וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם:
במדבר טו לט
6 וְהִיא הָעֲלָתָם הַגֹּגָה וַתִּטְמְנֵם בְּפִשְׁתֵּי הָעֵץ הָעֲרֻכוֹת לָהּ עַל הַגָּג:
יהושע ב ו

מוסף תוספות

א. בתחילת הסוגיא. תוס' הרא"ש. ב. תיפוק מהתם. תוס' יומתא ד: ד"ה אם. ג. לאפנויי צמר ופשתים דכלאים. תוס' יומתא ד: ד"ה אם. ד. דאצטריך. תוס' הרא"ש. ה. הוא דאיכא למטעי. תוס' הרא"ש. ו. של רבא. תוס' הרא"ש. ז. התלמידים. תוס' שבועות כו. ד"ה מדע. ח. רבא. תוס' הרא"ש. ט. הלכך יש לרבות כעניין הטלית. תוס' הרא"ש. י. היאך אמרו דבר אחד הא מיפלג פליגי. תוס' סוכה יב: ד"ה בתליי. יא. דאע"ג דאינו טווי, פסול לסכך. רש"ש. יב. הלכך תרוייהו אמרו דבר אחד, דר' שמעון, מדפסיל בדייק ונפיץ בודאי ס"ל דבטווי מטמא בנגעים כסומכוס, וסומכוס נמי דמפסיל נמי בטווי דבר תורה, בדייק ונפיץ פסיל מדרבנן כיון דקרוב לטוויה. רש"ש. יג. של פשתן. תוס' סוכה יב: ד"ה בתליי. יד. [ש]טווי כלפי היד. תוס' סוכה יב: ד"ה בתליי. טו. [ש]הכל שוה. תוס' סוכה יב: ד"ה בתליי. טז. כשנתפס ר' אלעזר בן פרטא למינות ושאלו לו אמאי קרו לך רבי, אמר להם רבן של טרסיים אני. תוס' הרא"ש. יז. אתיא זבורתא יתבא על דשתיא. תוס' הרא"ש. יח. אם לא יהי' גרדי, אבל בצמר הכל מכירין בו. תוס' הרא"ש. יט. שקורין קוטון, לפי שיוצא מן העץ. מרדכי. כ. אין לך פתילה מושכת בשמנים [ושהאור נדלקת בה יפה.

תוספתא

1 לאתוויי ציצית בהדיא כתיב [1]לא תלבש שעטנז צמר ופשתים וכתיב [2]גדילים תעשה לך סד"א כדרבא [6]דרבא רמי כתיב [3]הכנף מין כנף [1]וכתיב צמר ופשתים יחדיו הא כיצד [2]צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן [3]שאר מינין במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין ס"ד כדרבא קמ"ל אמר רב אחא בריה דרבא לרב אשי לתנא דבי רבי ישמעאל מאי שנא לענין טומאה דמרבי שאר בגדים דכתיב או [4]בגד הכא נמי לימא לרבות שאר בגדים [2]מאשר תכסה בה ההוא [7]לאתוויי כסות סומא הוא דאתא דתניא [3][5]וראיתם אתו [8]פרט לכסות לילה אתה אומר פרט לכסות לילה או אינו אלא פרט לכסות סומא כשהוא אומר אשר תכסה בה הרי כסות סומא אמור הא מה אני מקיים [5]וראיתם אותו פרט לכסות לילה ומה ראית לרבות סומא ולהוציא כסות לילה מרבה אני כסות סומא שישנה בראייה אצל אחרים ומוציא אני כסות לילה שאינה בראייה אצל אחרים ואימא לרבות שאר בגדים מסתברא קאי בצמר ופשתים מרבה צמר ופשתים קאי בצמר ופשתים מרבה שאר בגדים: אמר אביי רבי שמעון בן אלעזר וסומכוס אמרו דבר אחד רשב"א הא דאמרן סומכוס דתניא סומכוס אומר [9]סיככה בטווי פסולה מפני שמטמאה בנגעים כמאן כי האי תנא [7]דתנן [10]שתי וערב מטמא בנגעים מיד [7]דברי רבי מאיר ורבי יהודה אומר השתי משישלה והערב מיד והאוני' של פשתן משיתלבנו: **מתני'** [8]כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן [11]וכל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן: **גמ'** מנלן דפשתן איקרי עץ [12]אמר מר זוטרא דאמר קרא [6]והיא העלתם הגגה ותטמנם בפשתי העץ: והיוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן: מנלן אמר רבי אלעזר [13]גמר אהל אהל ממשכן

[א]לאתוויי ציצית בהדיא כתיב. דלא מחייבי בציצית אלא בגדי צמר ופשתים: **גדילים תעשה לך.** דלא: **סד"א כדרבא.** כלומר סד"א דלא דרשינן הני סמוכין לענין טלית למימר דטלית צמר ופשתים תעשה ציצית ולא לשאר טלית אלא לענין ציצית תדרשיה גדילים תעשה לך מצמר ופשתים ולא משאר מינין כדדרים ליה רבא: **לחיב הכנף מין כנף.** דהאי כנף קרא יתירא הוא דהא כתיב על כנפי בגדיהם והוה ליה למכתב ונתנו על הציצית פתיל תכלת: **מין כנף.** מין הטלית יהא הציצית דהכי משמע ציצית של כנף תהא ואם של משי הוא ציצית של משי פוטר בה: **וכתיב צמר ופשתים.** גדילים תעשה לך דמשמע נמי מהן תעשה: **סד"א כדרבא.** דלמר דהכנף אתא לאשמועינן דלא תדרוש סמוכין למיפטר שאר בגדים דודאי מיחייב מיהא בציצית דמינן קמ"ל אף כל דלא תדרוש הכנף הכי אלא אורחיה דקרא הוא ולאשמעינן דמצות ציצית בשני מיני צבע שני חוטין של תכלת ושני חוטין של לבן דהיינו מין כנף דסתמיה לבן: **מאי שנא הו'.** אליבא דרב נחמן קבעי לה דלמר אף כל לאתויי ציצית: **אשר תכסה.** ריבויא דקרא הוא: **לכסות לילה.** כסות המיוחד לגלולות דלא ניחייב: **שישנה בראייה אצל אחרים.** וקרינן ביה ורואיתם לאחרים ביום ולא אתי אשר תכסה ומפיק ורואיתם: **שאינה בראייה.** ואי מרבינן לה מאשר תכסה קא עקרת ליה ורואיתם: **ואימא לרבות שאר בגדים.** ולא כסות סומא: **קאי בצמר ופשתים.** כדלמר דסמך צמר ופשתים לגדילים מרבה כסות סומא דלמר ופשתים: **מרבה שאר בגדים.** בתמיה: **אמרו דבר אחד.** דדבר המיטמא בנגעים אין מסככין ואע"ג דאינו מטמא בטומאת מגע: **הא דאמרן.** חוץ מפשתן ולא קאמר חוץ מבגד פשתן משמע אע"ג דלאו בגד אלא כגון אוזן או נטוה ולא נארג אין מסככין הואיל ומטמו בנגעים ואע"ג דלא מטמא בשרצים: **סיככה בטווי.** הואיל ומטמו בנגעים כתיב בו אם בערבו וה"ה נמי לאוזן משתלבנו. והאי דנקט טווי לאשמעינן דטווי מטמא מיד דטווייתו הוא גמר מלאכתו ולא בעי שיעלה: **כמאן.** אמרה סומכוס להא כר' מאיר דאמר מטמא מיד שנטווה. ל"א כמאן אמרה אביי להאי מילתא דהיא חוץ מפשתן פשתן דווקא קאמר אע"ג דלאו בגד ועל כרחיך אפי' אוזן במשמע אלמא אוזן מיטמאין בנגעים: **כי האי תנא.** כר' יהודה: **משישלה.** שיהיו שולין אותו מן היורה שאולקין אותו בה לגבנו: **משיתלבנו.** בתנור: **מתני' אין מדליקין בו.** לעשות פתילה מקנבוס ובגד קנבוס ומלמר נפן: **אינו מטמא טומאת אוהלים.** אם עשה מהן אהל והמת תחתיו הוי כשאר בית ול"ל להטביל האהל עלמו דלא קבל טומאה אלא כלים שתחתיו: **אלא פשתן.** שאף אהל טמא כדכתיב והזה על האהל[ט] ובגמ' יליף דבפשתן משתעי קרא: **גמ' ממשכן**

[ב](למיתב) על דערבא כו' אלמא לא מיינכר בפשתן[יח מ]: **כל היוצא מן העץ אין מדליקין.** פי' בקונטרס לעיל כגון בקנבוס ולמר גפן[יט] ואין נראה לר"ת דא"כ יהא אסור להדליק בו ומעשים בכל יום שמדליקין בלמר גפן וגם טוב מאד לפתילה[כ] ואורי"י ודאי מותר להדליק בקנבוס ולמר גפן דאינם יוצאים מן העץ[כא] אלא זרע הוא כדאמרי' במנחות קנבוס ולוף אסרה תורה[כב] שאר זרעים[כג] כו'[כד] ופשתן נמי מין זרע כמו קנבוס אלא דאיצטריך במתני' למשרי פשתן משום[כה] דאיקרי עץ כדכתיב ותטמנם בפשתי העץ וכמו עץ הדעת[כו] למ"ד חטה היתה וקרי לה עץ אע"פ שאינה עץ ועוד דאמר בביצל מברכין (ברכות דף מ: ופס) כל היכא דאי שקלת לפירא ולא הדר אילנא ומפיק לא מברכינן עליה בורא פרי העץ ופשתן וקנבוס ולמר גפן[כז] אי שקלת לפירא היינו הזרע לא הדר אילנא ומפיק הלכך לאו יוצא מן העץ נינהו: **ואין ממא טומאת אהלים אלא פשתן.** והא דאמר לעיל בפ"ק (דף יח.) ועל עצמן בכל שהן משמע דכל הכלים נעשה אהל לקבל טומאה מחמת אהל הכא איירי בדבר הקבוע שחיברו לקרקע[כז] אע"ג שמתחילה היה בגד כיון שחיברו לאהל בטלו מתורת בגד ואין מיטמא אלא פשתן אע"פ[כח] שהוא מחובר כדכתיב והזה על האהל כו'[כט] וקשה לר"י דתנן באהלות (פ"ח מ"ח) אלו מביאין וחוזלין הסידה והתיבה כו' והסדיניס שהם עשויס אהליס ואיך חוזלין סדיניו של פשתן בפני הטומאה[ל] והא כל דבר המקבל טומאה אינו חוזל בפני הטומאה וי"ל דמייירי בסדינין של משי[לא] וקבועין שאינן מטמאים ורש"ש פירש במשניות בע"א:

ויפרוש

[ג]מנחות לט: יבמות ד: מזיר נח. ע"ש, [ד] זבחים יח: מנחות מג., [ה] נגעי' פי"ח מ"ח מ"כ פ' חזריע, [ו] נמשנה דנגעים לא מזכר דברי ר' מאיר ומטעם זה כתבו תוס' בסוכה י"ב: ד"ה בתליני וכו' לייחס דלא קאמר הכא דשב"ש וקומכוס ורבי מאיר אמרו דבר אחד וגם דלא אמר כמאן כר' מאיר ע"ש ודע דגם בת"כ ליתא דברי רבי מאיר, [ז] [סוכה כא.], [ח] [ויקרא יג], [ט] [במדבר יט], [י] שייך לעיל ע"ח, [יא] [וע"ע תוס' שבועות כו. ותוס' בכורות נד: ד"ה חדא ותוס' ב"ק מז: ד"ה רבא], [יב] נ"ח מסכת, [יג] [ע"ל ויתיבן], [יד] [וע"ע תוספות סוכה יב: ד"ה בתליני], [טו] [נדרים מ.],

גליון הש"ם

גמ' אמר מר זוטרא דאמר קרא. נדרים מ"ג ע"ב:

מוסף רש"י

כתיב הכנף מין כנף. עשה ציצית ממין הכנף, ואם טלית של משי עשה ציצית של משי, וכתיב צמר ופשתים גדילים תעשה לך, דמשמע עשה ציצית מצמר ופשתים (יבמות ד: וכעי"ז נזיר נח.). **פרט לכסות לילה.** עלית העטייה לכסות לילה פטור מן הציצית (זבחים יח:). **הרי כסות סומא אמור.** לחייב (מנחות מג.). **והאונין.** לאחר שתיקנו במסקין שקורין לרבי"ש ועשאן חוץ שקורין ריטע"ש (סוכה יב: וגורס: האונק).

רבינו חננאל

לאיתויי ציצית שאינו חייב בציצית אלא צמר ופשתים. ואקשינן ציצית בהדיא כתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתים גדילים תעשה לך, כלומר אינו חייב לעשות גדילים אלא צמר ופשתים. ושנינן איצטריך סד"א כדרבא דרבא רמי כתיב על ציצית הכנף מן כנף, כלומר האי קרא משמע תן ציצית מכנף עצמו של זה הבגד, וכתוב אחרינא צמר ופשתים גדילים תעשה לך, הא כיצד שאר מינין במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין, אבל אם תעשה ציצית מן צמר ופשתים גדילים תעשה לך, כלומר אינו חייב לעשות גדילים אלא צמר ופשתים. ושנינן איצטריך סד"א כדרבא דרבא רמי כתיב על ציצית הכנף מן כנף, כלומר האי קרא משמע תן ציצית מכנף עצמו של זה הבגד, וכתוב אחרינא צמר ופשתים גדילים תעשה לך, הא כיצד שאר מינין במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין, אבל אם תעשה ציצית מן צמר ופשתים גדילים תעשה לך, כלומר אינו חייב לעשות גדילים אלא צמר ופשתים. ודחינן האי אשר תכסה לרבות כסות סומא שחייב בציצית. **האי** תנא דתני אין מטמא בגדים אלא צמר ופשתים מפיק מהאי תנא דבי רבי ישמעאל דתני רבי ישמעאל בגד צמר אין לי אלא בגד צמר מנין לרבות צמר גמלים צמר ארנבים נוצה של עזים השיראין והכלך והסירקין מניין ת"ל או בגד, ואמרינן אינו מטמא בשלש על שלש אלא צמר ופשתים, והאי דתני דמיטמאין בנגעים שאר בגדים בשלשה על שלשה. **אמרנו** בתחילת הפרק השיראין והכלך והסירקין חייבין בציצית. ואמרינן בתחילת יבמות, אמר רחמנא עביד ציצית פתיל תכלת ותכלת עמרא הוא, וממאי דתכלת עמרא הוא, ואמרינן מדשש כיתנא דכתיב שש ברקמה ממצרים וגו', כמו שנתפרש ביומא, מדשש כיתנא תכלת עמרא הוא, שמעינן מינא דעמרא הוא דמיקריא פתיל תכלת, הילכך ליכא ציצית אלא עמרא. **תנינא** שתי וערב מטמאין בנגעים מיד דברי רבי מאיר דבר אומר השתי משישלה והערב מיד,

[ד]כצמר גפן. רמב"ן. ולמה אסרוה. ריטב"א. [ה]א. רצמר גפן וכו' שכמין גבעולין יוצאין מן הארץ ובראשן פרי כעין תפוח בקליפה דומה לערמון והצמר בתוכו. מאירי (וכ"כ לענין שיעת עלמו, עיי"ש). [כב]. אבל. רמב"ן. [כג]. מדרבנן הוא דאסירי. רמב"ן. [כד]. אלמא קנבוס מין זרע הוא ולא אילן. מרדכי. וגם לא נקרא עץ בשום מקום, וכיון דכן, ה"ה כשר לפתילה, כמו שנהגו. ריטב"א. [כה]. [ד]אע"ג דלאו עץ הוא. מרדכי. [כו]. ביתודות וחבלים, שדינן כבית. תוס' רי"ד. [כח]. [ש]נעשה אהל קבוע. מאירי. [כט]. אבל אם היו בגדים [(ב)מטלטלין. רמב"ן], אע"פ שהן משאר מינים, מיטמאין באהל המת אם האהילו על המת, כדין כל הכלים. תוס' רי"ד. [ל]. שלא תהא בוקעת ועולה. ריטב"א. [לא]. ושל כלך. תוס' הרא"ש.